

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 43.

У НОВОМЕ САДУ. У НЕДЕЉУ 28. ОКТОБРА 1873.

ГОДИНА III.

ДРУШТВЕНЕ ВРЛИНЕ.

III.

Говорили смо о љубави према своме ближњему. Међу друштвеним врлинама наведосмо и човечност и поштење. Нема сумње да је прво правило човеку да у животу одржи самога себе, јер ближа је кошуља него хаљина и све што год ко чини, самом себи чини. Али ко хоће да опстане у људскоме друштву, да живи и напредује са осталим људма може са те тежње да одржи самога себе лако да падне у крајност и да си зауви, да је све и сва у друштву само њега ради. Ко се у своме раду руководи само тим начелом, тај ће да постане саможив и себичан. Умље ће му бити ограничено, јер ће свумисао обратити само на себе, срце ће му бити окорело, јер неће кукати ни за кога само ли за себе. Колико неки мисле да је тај начин живота по човека пробитачан, толико се варају. Узалуд ће човек себичношћу својом гомилати себи блага земаљска, она му неће и не могу учинити да буде сретан и задовољан. Ко би дакле одгајао човека с тежњом, да њега начини саможивца и себичњака, тај би га унесређио за навек.

Када пак у човековом срцу ухвати корена љубав к ближњему, онда је наравно да ће се тај човек у оном што чини другима равнати не себичношћу по човечношћу. Таки човек неће занемарити своју личност али неће чинити све и сва само себе и свога добра ради. Он ће држати да је њему истом онда добро кад учини онолико колико треба и може да свима буде добро. Човечна душа уживаће у општем добру, тражиће своју срећу у срећи своје остале браће, она ће се истом онда осећати срећна, када види да је усрећила своје ближње.

Ко год увиђа да је правда основа друштвеном животу тај у своме раду неће и не може имати другог мерила до поштења. Ко хоће да живи у људскоме друштву, да је у њему напредан, поштован и љубљен, тај не може све то бити, ако га у сваком његовом учину не руководи поштење. Где год у друштву не важи поштење за мерило друштвене радње, ту друштво не може за дуго да опстане. Ко проучи рад и живот дакле повест и развитак ма и најмањег

друштва, тај ће се уверити, да је друштво цветало и напредовало докле је у њему поштење важило за врлину а увидећи да је пало и пропало, чим су почели газити поштење ногама. Зато се и каже да поштење најдуже траје, да се све друго може изгубити повратити, али кад се поштење изгуби, онда је све изгубљено.

Са ужег круга љубави к ближњему маша се човек ширег круга те љуби свој народ, своју домовину. Ко жели добро себи и своме ближњему, ко ради да буде добро и њему и онима који су око њега, тај не може да не ради понајбоље оно добро оних људи, који су никли с њиме из једне крви, који живе с њиме тако рећи под једним кровом. Природно је да човек љуби своју породицу, која је њим и с њиме никла од једне крви, да употребљује искуство својих ствојих старих и своје, да је развије на своме огњишту да буде снажна и напредна, да је напаја оним духом и мишљенем, у ком је сам одрастао. Унапређујући своју породицу не може да буде равнодушан према ономе, што се тиче напретка свога племена, свога народа у ком је никла, у ком ће се развијати његова породица. Са уског видокруга своје породице погледаће на оне више цели за којима му тежи његово племе, његов народ — и залагаће своју снагу да се те цели што пре постигну, јер у снаги и напретку свога племена и народа осећаће он и своју снагу и свој напредак.

Као што породица има своју кућу, своје земљиште на коме се развија и напредује, тако има и народ своје земљиште, на ком залаже своју снагу да напредује. Што је појединцу дом његов то је народу — скупу свију појединаца домовина.

Као што се љубав на прама своме ближњем, огледа у оном добру што га чинимо своме ближњем, тако се љубав напрама своме народу, напрама својој домовини огледа у оном добру, што га приносимо на олтар народног и домовинског добра.

Где нема родољубља и патриотизма што гони човека да погледа за узвишенијим целима, да залаже снагу своју за њих да се оне постигну, ту нема напретка народу, нема среће и благостања домовини. —

ИЗ ПРИРОДЕ.

Медвед.

Медвед спада међу оне животиње што их зовемо грабљивцима зато, што нападају на друге животиње па и на људе и што се ране месом од тих животиња. Све те животиње имају велике очњаке, велике и јаке канџе на прстима, притом су и саме велике и јаке. Изгледају страшне и гломазне, а буди су пакосне и грабљиве.

Природа им је дала дакле све што једном грабљивцу, отимачу треба, а људи су их зато опет називали грабљивцима ил зверовима.

Медведа има више врста али не живе сви у истим пределима.

Највећи и најграбљивији медвед живи сасвим на северу у вечном леду и снегу, боје је беле као снег а зове се ледени медвед.

Остали опет живе раштркани по целом скоро свету.

Ми ћемо се овде забавити са оним медведом, што живи и у оним крајевима где и Срби живе и рећи ћемо да се зове обични ил мрки медвед.

То је зверје код нас по највеће јер буде 5—6 стопа велик, а кад је угојен може бити до 5 и више центи тежак.

Глава му је повелика, чело ниско ал широко, њушка оштрљата. Очи су му изјерене, а уши мале. Трупина му је громозна и изгледа неспретна, реп му је врло кратак; има четир јаке ал не високе ноге. На свакој ноzi има шапу са дугачком табаном и пет напред окренутих прстију. На сваком прсту има велику и јаку канџу. По целом телу обрастао је дугом али меком вуном, која је обично сиве ил мрко сиве боје. Та је вуна на трбуву најдужа, на њушци и табанима је нема нимало, а по лицу је кратка. Изгледа врло неспретно и прилично глупаво.

Тај медвед живи по великим пустим шумама у које људи редко доспевају. Живио је по целој Европи, сад га је свуд онде нестало где су људи почели шуме обдељавати и земљу унапређивати. Сад га има још у земљама слабо настањеним и јако брдовитим, где људи на шуме пажњу још неће и немогу да обраћају онако, као што би требало. Има га у Шпанији и у Швајцарској на неки мести, у Тиролској, Мађарској, Ердељу, Пољској Русији, а има га и у српским крајевима особито онима, што су још под Турцима, дакле у Босни Херцеговини и старој Србији; премда није ни у кнежевини Србији сасвим истребљен.

Ту по шуметинама шири се он и ждере што год нађе.

Ма да је грабљивац то инак врло радо оврежује и око воћа. Особито је пишман на крушке, као што и наше пословице веле: „док је медведу крушка не боји се глади“, и „медвед најлепшу крушку поједе“. Али неопрашта он ни другом воћу особито не јаго-

дама, јабукама и др. Кад је у његови пасе траву а потруди се чак и до жита те ту прави велику штету. Још радије него воће једе он мед. Због тога га наш народ зове и мед јед или међед.

Тај мед налази он по шупљим дрвима. Ал пчеле и ако су малене ипак храбро бране свој домазлук. Оне га нападну онде где по највећма мора осетити а то је њушка, тако да медвед најпослед мора утећи. Но и ако је медвед велики овреживале ипак му стомак неће бити тако њежан, јер он се може најести и мрави па да му ништ нешкоди, ма да су мрави отровни.

У осталом као што радо једе мед и воће исто тако зна он ценити и месо. Зеца ил другу коју ситнију животињу само ако може добити неће оставити. Кад оматори тако се острви на месо, да дође чак у села и ту штале ноћу проваљује и краде марву. Неби човек веровао како лако и хитро пролази и преко највећи стрмени и врлети са украденим марвинчетом. Кажу људи који су гледали, да је у стању украдену краву кроз таван од штале изнети и сњом побећи. Ако му крађа на ком месту једаред срећно пође за руком, то се ту навади и долази у госте. Тиме чини људма штету а у том је још у толико гори, што је у стању јуне у једаред појести. Медвед радо једе и рибу а врло је вешт пливач.

Једина је срећа још што није јуначка срца. За медведа се може пре рећи да је кукавица нег јунак. На човека неће први никад напасти, а баш и човек њега ако најуре нападне, гледаће радије да умагне него да се у борбу упусти. Догађало се да се медвед уплашио и побегао кад се само мало јаче почне викати. Међутим кад се разјари може бити опасан и по човека јер је врло јак. У борби обично се хвата у коштак. Ослони се на стражње ноге, а предње дигне и њима се брани и напада, зубима ретко кад уједа и коље противника, већ га канџама и предњим ногама дави и растрза. — Ето тако се бори са човеком и тако исто напада и друге веће животиње.

Већ по изгледу може се познати да је медвед доста глупа животиња, зато наш народ и вели за ту на човека да је „као медвед“. — У хитрини су га многи наши зверови надмашили. У народним приповеткама се увек прича, како је лија преварила „меду“.

Ту народ за њега вели да је чак тако глуп, да је од месеца што се у бари огледао мислио да је сирац те је хтео да сву бару попије па сирда извади. Што лија и вуц гледе лукавством да добију, то медвед силом хоће да учини, па стога увек и заглави.

Преко лета медвед се јако угоји а преко зиме већином спава, и то ил у пећинама ил у јазбинама што их сам себи ископа. У њих навуче он преко јесени маховине и траве те начини лепу постељу на којој зими лежи.

Иза сна тог он често устаје које да пије а и да једе. У зиму му је крзно гушће нег преко лета. Љу-

ди иду на медведе у лов и то обично хајком, али га може и један вешт ловац савладати, што он прво бежи од човека, а друго што је увек сам а не у друштву. Само је медведица а и медвед онда јако опасан ако им се нападне на медведиће. Медведи врло добро ветре и њуше, те зато ловци воде са собом добре и веште псе на њих. Лов се на медведе води једно с тог, што они чине штету а друго што им је крвно врло на цени а и месо им се једе.

Док су млади дају се припитомити мало и науче играти уз песме и свирку те их код нас људи воде као у другим земљама што то чине са мајмуни, змијама и псима. Но сасвим се недају припитомити, зато их питоме воде на ланцу и међу им брњицу. —

Неће дуго трајати па ће и овог зверу у Европи сасвим нестати, као што је и других нестало, а то ће бити, кад људи свуд обрате већу пажњу шумама, као што је то у средњој Европи, где га је већ сасвим нестало.

С. Н.

СПРЕМАЈМО ГРАЂУ ЗА НАРОДНИ МУЗЕЈ.

Нема ваљда у нашем народу ни једног поштеног човека, коме није свагдања жеља у срцу, да нам је народ силан, славан, сретан, да се поине до оног степена образованости, на коме су данас сретнији народи, које зао удес поштеди и не спречи их у образовању им.

Руку на срце па признајмо да, докле народи, који су нам прве комшије, културно живо напред корацају, ми се не помакосмо, ми остадосмо још они стари. —

Истина бог да уставна борба, коју вође наше за одржање миле нам народности воде, цео народ обухвата, све нас — та о нашој се кожи ради — живо занима, ипак поред војевања под заставама вођа наших на пољу уставности довољно смо доволни и на друга бона места народа нам погледати и својски се на све стране заузети и све и свапокренути, што ће народној просвети допринети, што ће га снажити, да се светлим образем што пре у коло других образованих народа ухватити може.

Цела је истина да нам на све стране нужда вија, да нам свуда лека тражити ваља, но ми ћемо овде обратити пажњу нашег народа на једно помоћно средство просвете, које уједно и гласно свету казује, како са просветом кога народа у истини стоји.

Мислимо народње музеје.

Музеј је велика зграда, у коју су смештене збирке нај разноврснијих предмета.

Музеј је подељен на силна одељења, тако у једно долазе н. пр. саме животиње у друго опет старине; ту ћеш наћи поред буздована, којим су наши преци ратовали и плуг из оног доба, на ње ти ома у очи колико је савршенији данашњи плуг и колико лакше

премеће утробу земљину наш ратар данас од оног пре 4, 5, столећа.

Ту ти имаде разних алата, ту одељење за слике; има слика које баш нису бог зна како лепе, ал су из давних времена па отуд баш и вреде много.

Ту су лепе књижаре, ту имаде разних кипова, имаде старих новаца, оружја, застава, у кратко све што значаја има било са рада уметничког било са своје старине, све је то у музеју сачувано, па се приказује народу, који се тиме забавља а и учи; колико се тек учи сам уметник који посматрајући умотворине или рукотворине уметника пре прошлих столећа па пратећи напредовање уметности пролази кроз сва поља њезина, па ствара и сам.

Поред тога наћи ћеш у музеју и производе свакога царства; све што се знаменито у природи нађе, оставља се у музеј, где ће га научењак наћи и своје извести моћи испитивање.

Све је у музеју смештено, све, што се на човеков живот од најстаријих времена па до данас односи. —

Грдна је корист од музеја, благо народу ономе који га има.

Није нам намера да овим позивамо народ да музеј диже не, то иде напореда са напредовањем у образованости једног народа, него смо ради да пажљивим учинимо наш свег на грађу, која је за музеј нужна.

Грдан а и тежак је то посао, на једаред створити музеј, ту би ил народ одвећ богат морао бити или би га пратиле какве врло удесне околности.

С тога је обично да се прво грађа мало по мало прибира па се онда скупуљени материјал у музеј склапа.

Питање се истиче где је материјала наћи?

Ту ми баш и хоћемо пажњу нашег света да привучемо, што њему више пред очи да и у руке предмети долазе, које би од грдне вредности једном биле, кад би се у своју врсту уврстиле, а он их тако лако забације и не води рачуна о њима.

Предмети који се на нашу повесницу односе као новци стари, оружје, заставе и у опће све што се на домаћи живот нашег народа односи из чега би могла изучавати прошлост нашег народа, све је то од голема значаја, све то треба причувати.

Наши свећеници, наши учитељи бавећи се међу народом, ваљало би да спрема сваки себи мали музеј, да прикупља материјал који ће једном драговољно уступити народном музеју.

Мађарско свећенство претајало беше за доба абсолютизма своје патријотично размететање ал у тишини радише и то много више нег други ко. Када дођоше сретнија времена, похиташе честити синови народа да принесу шта је који стекао, шта прибавио. Да је среће требало би да сваки наш манастир по једну збирку таквих предмета имаде.

*

На свећеницама, на учитељима је дакле да траже и чувају такве предмете, да чине и сељака пажљивим на њих, па неће многи драгоцен предмет, који би можда и прве музеје криво забачен, изгубљен бити. —

НЕШТО О ДУВАНУ

Знам, да ће читаоце, а особито дуванџије, занимати, да чују кратку повест о дувану. Још у прастара времена људи су пушили; има томе преко две хиљаде година.

У данашњој Француској живео је некад народ. Целти, који су пушили и „шнуфали“ неку биљку, за коју наравно данас нико не зна, да ли то беше садашњи „дуван“; али доста то, да су се у њиховим гробовима нашле луле од земље и туча, на којима се још данас после толиких векова опажа да су чађаве, а то је неоторив доказ, да се некад из њих пушило. Два стара писца, Херодот и Помпоније Мела (један Грк а други Римљанин) пишу о старим Скитанима и Трачанима да су пушили и то на најпросторији начин, као што данас пуше дивљаци на острвима између Азије и Америке, а то овако: метну неку биљку на жеравицу, па дим од ње опије све оне, који седе унаоколо. У источној Азији се пушило, пре но што је Колумбо изнашао Америку (год. 1492), а муамеданци у западној Азији још тада нису пушили. Године 1466 донесе неки свећеник из Америке са острва Доминго прву вест у Европу о пушењу; а тек године 1558, донесе неки Португалац први дуван из Индије у Португалску. Две године касније (1560) пошаље Жан Нико (Nicot) француски посланик на португалском двору, семе од дувана тадашњој француској краљици Катрини Медичкој, и њему у част прозову ботаничари дуван Никоцијана (*tabacum Nicotiana*). Шпањолски војници донели су дуван г. 1570 у Немачку и Аустрију. У Енглеску је дошао г. 1580. из Америке, и то из Вирџиније и у Енглеској су правили прве луле по америчанском калупу.

Против дувана се у оно време подигла читава хајка по Европи. Свећеници га са предубавица називаху „ђаволско биље“, а за сваког дуванџију су мислили, да ће доћи у накао, те стога су држали, да је дим из уста, му и „наклени дим“. Енглески краљ Јаков I. (г. 1601.) видећи како се та дуванска зараза све већма шири, одреди свакоме дуванџији наметод близу 8. фор. по фунти, а после је још сам писао против дувана. У другим земљама је полиција гонила дуванџије, а у Швајцарској је још г. 1653. позатвара неке пушаче, што су пушили на улица те су тиме проузроковали, „обшту саблазан и негодовање;“ а бирташима се заповедило, да таке јавне повреде морала одма дотичној власти пријаве. А у вароши Берну одређена је г. 1661 особита власт, која ће пазити на оне, што пуше и становницима се претило

затвором, јавном поругом и глобом. Год. 1681. изашло је у Лајпцигу једно медицинско дело, у ком стоји белешка, како је поред неког „магистара“ у цркви Св. Чиколе седио један човек, који је ударао на дуван, тако да се исти магистар и други присутни јако гадали од тога човека, па стога су морали носове позапушавати, те је после речени магистар усљед тога тако се разболео, да је од куге умро.

У неким земљама употребљује се дуван при свetim церемонијама. У Азији има једно племе, код ког се друштвени сталежи разликују по величини лула, и то од једног па до шест стопа. Код Индијанаца је дуван од прилике оно, што у нас тамјан. У западном делу јужне Америке има још и сад племена, који се при изласку сунца попу на какав брег и са озбиљним лицем пуште један дим над собом у вис, а по четир дима на сваку од четир странесвета — то им је јутарња молитва. Кад попуше тако звану „лулу мира“ то значи или онда призивање божавства, или утврђење пријатељства, или освештавање уговора, и то је толико, колико жртве код Грка и Јевреја, венчавање код хришћанских народа и „призивање“ при народним уговорима.

У северној Америци између река Мисира и Мисисипа има једно место, где се налази нека црвена земља, из које се праве луле. Ово је место свето прибежиште за сва околна племена. Индијанци приповедају о томе овако: „Сиви дух пошаље једном своје телале, да сазове сва племена на то место где расте првен камен; за тим узме комад тога камена, начини лулу, избаци један дим преко глава сакупљених Индијанаца, па им рече, све ако се међу собом зарате, на том месту да остане свагда мир, то место нека је свију племена, и сви нека из тога камена праве себи луле. Када је то изговорио, обузе их читав облак од дима, што је излазио из његове велике луле, а у њему нестане велика духа. Стене обузе силна ватра и он се растопи и пропаде“. Том приповетком хоће по свој прилици да се означи, да су на оном месту били некад вулкани.

Још је лепша перзијска гатка како је постао дуван.

У Меки веле живио један млад човек, који имађаше лепу жену; ова се разболе и умре. Млади удовац никако да се утеши; заман је путовао, заман је — као што је то по његовој вери слободно — узео четир најлепше девојке за жене. Све бадава. Он остаде жалостан и невесео. Дође најпосле једном пустињаку, а овај му рече: „Отиди синко на гроб твоје миле жене. Тамо ћеш наћи неку биљку, ишчунај је мети је у цев, запали и увлачи у себе дим. Та ће ти биљка бити и жена, и отац и мајка, и брат, а пре свега добар саветник. Она ће те научити да будеш мудар и дух ће ти развеселити!“

Други Муамедовци причају опет овако: када је Муамед зими ишао кроз пустињу, нађе на путу змију пола смрзнуту; смилује се те је узме у свој ру-

кав, где се ова отрави и оживи, али га у руку уједе. Пророк се разљути и баца животињу од себе, а отров из ране исиса и на земљу испљуне. И тако пониче та чудна биљка, пуна горчине као змијски зуб, но коју је ублажила мирисава пљувачка пророкова.

Но беше и међу Муамедима, који нису трпили дуван. Такав противник дувану беше Муамед IV., син султана Ибраима, Год. 2055 изда он у Цариграду заповест, код год пуши, да му се глава одсече. А његов наследник Мурат заповеди кога ухвате да пуши да му чибук провуку, кроз нос, дувангесу да му метну око врата, па тако да га обесе.

ИЗ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ. КАКО ВАЉА ЋУБРИТИ.

VI.

Минерално Ћубре.

(Наставак.)

Пепео од дрвећа чини такођер лепу услугу по сланим ливадама, јер тамани маховину; а и по бостанима, ако се на купус поспе, може се употребити са хасном. Да се једна ливада нађубри пепелом од дрвећа, узима се на јутро 6—8 мерова.

Пепео од тресета и од сапунџија није тако вредности као пепео дрвећа, ал се такођер може са хасном употребити.

Пепео каменог угљена узима се у новије доба особито на тешким земљама такођер за Ћубрење и то са хасном.

За со и соне одметке важу да се згодно употребљују против биљних болести; кад би се могли узети још и против хрђе и главнице, било би од велике цене; -- свакако би ваљало у истом погледу покушати.

За Ћубрење узима се наравно она со, што одпадне у соним мајданима, а не чиста ваљана кухињска со. На једно јутро рачунају $6\frac{1}{2}$ центи. Ал дејство соли показале се тек при топлим земљама.

У новије доба јако се распространила салитра из земље Хили, где је у многоне имаде. Данас се већ барабари и са гуаном, јер је четвороструко јефтинија од њега.

Дејство је те салитре знатно; на једно пруско јутро рачунају 40 фунти и тако мало салитре ч стању је да даде $2-2\frac{1}{2}$ и по мерице семена више него што обично.

И сумпорна киселина и гвожђанквитриол, ако се са водом разблаже, служе као изврсно Ћубре; али код нас се још дуго нећемо надати њиховом успевању.

Има у природи неколико минерала и стења са фосфором и фосфорном киселином; обоје је важно за Ћубрење, јер фосфор наокоњајује родну снагу земље.

Сво то Ћубре, које наведосмо, већ се у велико употребљује на страни, па у неку руку и по аустријским земљама; само је код нас једва једвице овде онде познато. Али се надамо да није далеко време, када ће и наши пољорадници упознати се са тим врстама Ћубрета те ће се оне свуда код нас распрострети.

Пошто смо видели каквих врсти Ћубрета имаде и како се употребљују, вратимо се опет на наш главни предмет, на шталско Ћубре и сада ћемо разлагати: како треба око њега поступати, да помоћу његовом достигнемо највећу корист на нашим земљама или како треба са шталским Ћубретом поступити да узима највећа дејства: — прво у нашем газдинском дворишту, а друго како га ваља обрађивати на пољу, на њиви.

VII.

КАКО ДА ПОСТУПИШ С ЋУБРЕТОМ.

А.) На Ћубришту (у јами).

Ако се морамо потужити да наши земљерадници мало пажње обрађају на то да што више Ћубрета узимају или да ми неумемо још поштено да ценимо важност и корист Ћубрења, онда се још са већим правом смемо потужити да ни оно Ћубре, што га имамо, неумемо или нећемо онако да обрадимо да узима што већу цену, шта више, код нас је темељни камен газдовања и земљеделства, да што немарније са Ћубретом поступамо.

Због тога онда бива, да наша радња нема скоро никаква успеха, ма да погдекоји пут носимо на њиве и по више кола Ћубрета. А главни узрок томе успевању, ако само изближе загледамо ствар, јесте, што понекад на њиве наше и не изнашамо право Ћубре, него лабаву, исушену, спржену слабу смесу у којој и нема амонијума; па ма да то по себи може у неку руку земљу да поправи, опет не можемо очекивати онај успех, који видимо код ваљано обделавањог шталског Ћубрета.

А у много случајева, кад мислимо, да зрело, ваљано Ћубре однесосмо на њиву, видићемо, да је то иструла слама, коју је кишња и снежна вода испрала и најважније јој честице отргла, па ил дно Ћубришта у јами посреало и нами једва остаде трулежа сламњег, што истина може да подпомогне земљу, ал оног дејства, што га има ваљано обрађено шталско Ћубре, не можемо ни овом приликом очекивати.

Ако узмемо ова два примера у поглед, ваљано Ћубре не сме се састојати ни из исушене, спржене ни испране гомиле сламе. А добро Ћубре, биће оно Ћубре ил градиво, које је подједнако сазрело, подједнако влажно, у ком има амонија и других саставних честица одржаних и то подпуно одржаних у свим таванима тог градива.

А да се то може постићи, нужно је пре свега, да имамо целисходну јаму за Ћубре.

Ако хоћемо да беседимо о правој и целисходној јами за ђубрење или ако такову јаму хоћемо у свом газдалуку да подигнемо, онда нам се не ваља стегнути и да учинимо ваљано што, ма да се чини да ће скупо стати.

Ево ћу да опишем ваљану и целисходну јаму за ђубре и ја кажем, да је од веће користи ако мали газда, на место да купи од уштеђеног новца неколико јутара, удеси себи ваљану јаму за ђубре, јер знам за цело да ће ваљана јама за ђубрење донети у газдалуку такав успех, да ће се већом жетвом наскоро исплатити и тек ће тада газда моћи управо стицати.

Јер ко има ваљано обрађено ђубре, тај има прави мајдан блага.

Жао ми је што опет морам рећи, да се код нас — са малим изузетцима — ретко налази целисходно обрађење ђубрета; и док у страним земљама и мали газда има ђубрену јаму и то ваљану, дотле код нас таквих добрих јама или нема или су бар ретке баш ко бела врана.

(Наставиће се.)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

ПЕШТА 28. окт. (18.) нов. Пшеницу слабо нуде, воље би било да је купују те су са 5 новчица више него што је цена нуђена. Промет 10.000 Ражи мало на стоваришту, чврсто се држи. За јечам питају али нема ко да је нуди. Зоби кукуруз држе се чврсто на цени.

Забележено је званично оволико „шлусова“:

Пшенице потиске 500 м. 85 $\frac{3}{4}$ фл. по 8 фор. 12 $\frac{1}{2}$ нов. 1000 меца 84 $\frac{1}{2}$ фл. по 7 фор. 90 н. 1500 меца 84 фл. по 7 ф. 90 нов. 200 мер. 84 фл. по 7 фор. 90 н. 300 мер. 83 $\frac{1}{2}$ фл. по 7 ф. 90 н. 600 мер. 83 $\frac{1}{2}$ по 7 фор. 85 н. 200 меца 83 $\frac{1}{2}$ фл. по 7 фор. 85 н. 500 мер. 83 фун. по 7 пов. 75 пов. Све за 3 месеца. Пештанске 400 мер. 84 фун. по 7 фор. 90 н. 200 мер. 81 $\frac{3}{4}$ фунти по 7 ф. 55 н. Обоје на три месеца. Све по дол. центи.

Јечам 1200 мер: 72 фл. 3 фор. 90 н. 800 мер. 72 фл. 3 фор. 95 за готово.

Зоб. 1000 мер. 50 фун. по 2 ф. 10 н., 500 мер. 50 фунти по 2.07 н. обоје за готово

Узанс пшеница за на пролеће по 790 н. 8. фор.

ПОДЛИСТАК.

ТА ЗНАДУ ОНИ!*)

Србине брата, немој изнемоћи!
Та знаду они права нашег моћи;
Та знаду они ко по сраму лута,
А знаду људе са правога пута;
Та знаду отров из својих извора,
И знаду да се то пити не мора; —
Та знаду они, знаду, добро знаду —
А ти се држи док и не признаду!

*) Ову песму узели смо из „Полажајника“, календара за 1874. годину који је баш сада изашао у „српској народној задружној штампарији“ у Н. Саду, где се и добити може ком. по 20 н.

Та знаду они да ми нисмо чета,
И да је нама домовина света;
Провиде они народње нам груди
И знаду за чим свесна душа жуди;
И знаду да се радо трпи за род,
И знаду да смо и какав смо народ;
Та знаду они, знаду, добро знаду —
А ми се држ'мо док и не признаду!

Та знаду они шта је земља срећна;
Та знаду да је правда само вечна;
И знаду они — у доброј су школи —
Да једна рана цело тело боли;
Та знаду они и увиде чисто
Да Србин неће у самоубиство;
Та знаду они, знаду, добро знаду —
А ми се држ'мо док и не признаду!

Та знаду они да смо тврди, смели,
(А још би мало варати се тели)
И знаду да смо једноставна душа,
И да се народ издајица гнуша;
Та знаду они шта нам свима прети,
И страх већ преза у њиној памети;
Та знаду они, знаду, добро знаду —
А ми се држ'мо док и не признаду!

Та знаду они међу таштем труду,
И знаду они да је то залуду,
Сећају с' они својих пријатеља
Кад нас је стегла општа куга веља.
Та знаду они да ђаво не спава —
Да слога само нас и њих спасава;
Та знаду они, врло добро знаду —
А ми се држ'мо док и не признаду!

Та знаду они, браћо моја мила,
Де пропаст зија — далеко нам била!
Та знаду они де је гроб слободе,
Знаду и тебе, мој јуначки роде,
Чули су, видли, куд се жељом крећеш,
Да друкче не знаш, не можеш и нећеш;
То они знаду, врло добро знаду —
А ми се држ'мо док и не признаду! Ј.

„ХУМОРЕСКА!“

(Слика из пожунско-ђачког живота)

Од Јована У. Суботића, карловчанина.

(Свршетак.)

Јест, гост Б. имао ји лепу намеру, и хтео је ђака понудити, али забадава кад у флаши ништа нема. Изненађен дакле гост што га је снашло, јер добро се опомиње да је у флаши шампањера још преостало, одма погледав на ђака, који се у најозбиљнију позитуру ставио запита га: „нисте ли ви г. видели, воје мој шампањер попио?“ Вак чинећи се с почетка

невешт као да и не чује питање, пође од стола да узме свој шешир и кући иде. На то гост Б. почне опетовати питање своје, и то у мало опорној форми. Једва муцајући кад год проговори Ђак, да он незна, које шампањер попио. — Тако реч по реч дође та цела ствар до скандала, која се наскоро одма у кравал претвори тако, да је цела публика на њих двојицу пажњу обратила из жеље, да види шта ће сада следовати. —

У томе препирању дође и сам гостијоничар, да их развади и помири. Али гост Б. не хтеде никако о помиривању чути, него осећајући се у потпуном праву продере се срдито, да је доста јасно, да други нико неје могао шампањер попипи до само овај — показујући прстом Ђака Р. — јер други неје ту у близини седио, или ако не то, оно би се барем са знањем његовим догодити морало, Гостијоничар наравно када је ове речи преслушао, беше принуђен госта Б. у обрану своју узети, и такопочну обојица сложено на Ђака Р. викали и дерати се, да мора на сваки начин шампањер платити. Напослетку се гост задовољи тиме, да му се само шампањер надокнади, па ма ко, онај пређашњи попио, исплатио. —

Е сада тек наступи чвор. Ђак кад је већ увидео, да је јако насео и да се не може из овог малера тако лако извући, као што је у њега пао, приволе се напослетку и обећа гостијоничару, да ће му свој „иберцијер“ (горњи капут, који се српски може ерстити: „преко јего“) у залогу оставити, пошто нема као бајаги код себе довољно новаца. Гостијоничар на то радо пристане, али све заман, када Ђак нема ни „иберцијера.“ Он је у оној забуни мислио само, да га има, и више је случајно обећао, али у истини је он већ одавна заложен био.

Сада већ више неје имао шта обећавати, већ ако би самога себе, па је у највећој флегматичности — јер се у таквим случајевима умео необичном флегмом начинити — очекивао шта ће се сада ш њиме догодити.

Пошто је гостијоничар флашу шампањера донео и цела ствар свршена била, удали се од стола стим уверењем, да ће Ђак Р. обећање своје и испунити и с тога је поштедио сваке опомене. Али кад је после дужег времена приметно, да свај заиста „иберцијера“ нема, а да не може ни вечеру ни пиво, што је онога вечера појео и попио, а камо ли још и шампањер платити, дође к столу, где је Ђак непрестано седио и скоро већ задремао, јер пред њим неје било више ништа, ни за јело ни за пиће, и рече му горонадно без икаквог призрења, а при том још доста јасно, да се одма из гостијоне његове удали, да би тако и већи малер избећи могао.

Ђак, који је у себи и сам то исто мислио и без његове опомене учинити хтео, послуша га радостно и ивађе са великим стидом из гостијонице, јер правдати

се неје могао нити смео пред публиком, кад је сам крив, а што је најглавније кад у џепу ништа нема; дакле хвалио је још бога што је и тако прошао без новаца. —

Из гостијонице управо упути се он кући, али у путу сретне га његов пријатељ, који је баш из позоришта изашао био и када га је опазио а да му је добро вече назвао запита га: „какав ти шешир имаш?“ Ђак се сада тек сети, да је у брзини, кад је из гостијонице излазио, туђ шешир зграбио, врати се натраг да промене и свој узме, али у тајмах падне му на памет, да му је у гостијоницу улазак забрањен, пође дакле натраг, опрости се са својим пријатељем и сада по трећи пут упути се у стан. —

Доба је било већ од прилике оно, када су увелико свуда по Пожуну капије позатваране, и само је још један сехат недостајао да се поноћ наврши.

Тишина мртва већ свуда је завладала, сваки мир је, сваки у крилу слатке санке отпочива, а наш Ђак осамарен многим пивом уситнио кораке па се у бригу јадан дао, како ће сада у стан свој ући, јер кључа од капије код себе нема, а са „хаузмајстером“ је још одавна „фаше,“ почем му је неколико шестака већ дужан због отварања капије. —

Дакле опет малер за малером. С тим бригама доспе он и до стана свога, застане мало да промисли, што му сада чинити ваља, али као човек пун енергије у сваком случају, па и онде где нетреба, неје се хтео дуго затезати нити главу своју дупати, него шта више онако горонадно повуче за звонце, да му се капија отвори. На то истрчи одма хаузмајстер али срдито, јер је сазнао по звуку звонцета, када Ђак Р. долази, а после знао је из праксе да овај редовно у вече доцкан кући долази. — а никад му скоро не плати за отварање капије 5 или 10 н. него дужан остаје.

Још из давнашњих времена узео је Ђак Р. себи за начело то, да пре поноћи никад неје хтео легати, него је до тога доба увек или у кавани или пак у гостијоници при вечери седио, а код куће поред књиге кадгод шта више онда, када се у стану како задржао. Задремао је па је морао рано лећи, али то се наравно врло ретко или бар случајно догодити морало, а најмање опет онда, ако му је у џепу још која пара преостала. Хаузмајстер на звук звонцета отвори му капију и пусти га унутра, али одма и заиште његови 10. новчића. Као обично тако и сад почне се Ђак Р. пред „хаузмајстером“ изговарати, да нема код себе шестака (10 нов.), него да ће му одма дати, само мало да се претрпи, док се у собу горе пошне и новце узме, и тако се морам вратити јер намеравам, рече још ноћас на једно место ићи, и у том говору отрчи у собу, а „хаузмајстер“ остане доле код врати, чекајући на свој шестака.

Како је дошао у собу пре свега се забрави, па се онда почне свлачити, да легне, а „хаузмајстера“ заје-

дно са целим дугом, што му је дуговао, преда забравности: да ми је цео дуг толики, који сам „хаузмајстеру“ дужан, рече Ђак био би доиста сретан човек особито у садашњим околностима! Док је он у себи ово неколико речи промрмљао и уједно се свлачио, напиша на једанпут у помрчини — јер собаније била осветљена, — да неко већ лежи у постељи његовој, наиђе мало час и на браду, ухвати га за браду на које се овај из сна пробуди и како је у спавању бунован био зграби и он Ђака Р. за прси и почне га давити и викали на њега: „ко си ти..... допови?!“ На ту вику пробуди се и газда у другој соби и појури наоружан у Ђачку собу, одкуда се плач и јаук зачуше, истави врата од исте собе, јер је забрављена била, упадне унутра и истрчи одма к' постељи где се и ова два Ђака тукли и гњавили. Када се к' постељи добро приближио, упозна исти газда још у помрчини Ђака Р. отргне га с постеље и запита љутито: шта тражите овде у то доба, за вас нема више места у мојој соби, та ја сам вама још пре четрнаест дана стан одрекао, за то што ми за два месеца нисте платили! Овде Ђака Р. иста судба као у гостионици снађе, само што је ова још жалосније по њега испала, јер га тај газда наскоро после грдње ухвати просто за рамена и онако босонога, гологлавог и расчупаног, како се тучао, изгурао из собе тако, да се преко степену доле батргати морао, на иста га још и „хаузмајстор“ који непрестано на њега очекивао, да му шестаак да, лепо прихвати а још лепше испрати, кад се овај поново почео извињавати, да му сада не може платити, него сутра, те тако га „хаузмајстор“ ухвати за јаку избаци на улицу грдећи: „Така тице већ одавна ми по перју познајемо!“ — Сада се тек и сам Ђак Р. сети, да му је газда стан отгазао, и да је он и нов нашао. Постоји неколико тренутака пред истом кућом и почне сам себе тешити од прилике овим речма: то се истина зове насести као што сам ја данас, али то ми је још једна бар утеха, што могу рећи, да сам ноћас јео пно и шампањером се частио и то без новаца; дакле хвала богу, што ме срећа послужила, те је и тако испало, као што јест, а не још горе.

За тим се крене одатле и сада већ по четврти пут пође у свој прави стан, како тек са песмом петлова, свитањем беле зоре, дакле рано а и сретно доспе. —

ШКОЛ. ОДБОРИМА СРПСКИХ ОПШТИНА.
 препоручујемо да пажљиво проуче и корисно употребе прилог овога броја, у коме наша вредна српска књижара Бр. Јовановића у Панчеву препоручује све што по најно-

вијој „школској наредби“ високог школ. Савета ваља да има свака општина за своју школу. Многи се изговарају да би радо наванили школи све што треба, само што не знају пошто је и где ће добити? Овај оглас казаће ими једно и друго. Када школа у почетку нема све што јој треба, онда је школска година у полак изгубљена.

РАЗНО.

— Један задарски лист доноси ово чудновато писмо. — „Љубазни сине! ти ми пишеш да си здрав и задовољан; ја ти одговарам да је то случај и код нас: и ми смо здрави и задовољни. Ево ти шаљем један стари капут, направи себи од њега нов. А мајка ти шаље, без мога знања три талира. Молимте чувај их брижљиво, јер ако их не сачуваш, би ћеш прави магарац, а ја сам твој љубећи те отац Н. Н.“ — Исто је тако занимљиво и друго писмо из истога листа. „Драги мој тусторе! Врло сам вам обвезан за смрт мога отца. Наравно да се такве мале породичне неприлике често догађају. Што се мене тиче, ја сам здрав и ево ме у болници. У битци код Н. изгубио сам једну ногу, али хвала богу остала ми је још једна, с којом имам част подписати се као ваш понизни слуга „Н. Н.“ — Да смо весели!

— Један Инглез овако је описао пољубац двоје младих љубавника: „Беше ноћ; за љубави гинући љубавници повукоше се испред бледе месечеве светлости у засенак лице. Кад им се усне стопише чуо се такав глас, као кад крава свој стражњи палак из блата извуче.“ —

— По новинама се распростре глас, о некој чудној пресуди судској. У Румунској се десило, да је неки коњ ударио неку госпоњу, која је после кратког времена и душу испустила. Родбина дигне парницу против госе тога коња по пошто се овај изговарао да је његов коњ миран, суд изашље комисију, коју је предводио марвени лекар, да се коњ промотри. Комисија дође у шталу и види коњица вранца и увери се да је коњиц заиста миран. За тим суд изрече да је госа тога коња невин, али се коњицу неопрашта, него је донешена пресуда, да се пет година стар коњ осуђује на вечиту роботу уз хладну воду и сено. — Коњиц је одираћен у неки сони мајдан, где ће морати свој живот провести у вучењу соли. Новине се питају, хоће ли бити помиловања за бедног вранца?!

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Сад је баш изишао из штампе
ПОЛАЖАЈНИК,
 КАЛЕНДАР ЗА ПРОСТУ ГОДИНУ
 1874.

Цена 20 новчића.

Ко хоће да га наручи за себе или за растуривање с ратом у мањем 10 %, а у већем размеру 25 %, нека се изволи обратити што пре „српској народној задружној штампарији“ у Нови Сад, која ће сваку пошт. наручбину најтачније и најбрже обавити.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.